

Розділ перший

Мене звуть Кеті Г. Мені тридцять один рік, і цілих одинадцять із них я займаюсь опікунством. Знаю, видається, наче це вже страшенно довго, але насправді від мене очікують, що я працюватиму ще впродовж наступних восьми місяців, до кінця цього року. В сумі вийде рівно дванадцять років. Мені добре відомо, що таке тривале виконання обов'язків опікуна не конче свідчить про те, що мене вважають прекрасною працівницею. Бувають по-справжньому чудові опікуни, яких відкликають від обов'язків усього за два або три роки. І мені на думку спадає принаймні один опікун, який продовжував працювати цілих чотирнадцять років, незважаючи на те, що вся його діяльність зводилась до цілковитого марнування часу. Тож я не вихваляюсь. Але мені точно відомо, що моя праця викликала схвалення, та й сама я здебільшого була нею задоволена. Мої донори переважно почувались краще, ніж можна було сподіватись. Вони відновлювались дуже швидко, і навряд чи бодай когось із них можна було зарахувати до «стривожених» навіть напередодні четвертої виїмки. Гаразд, може, тепер я таки вихваляюсь. Але мені це важливо: старанно виконувати свою роботу, особливо дбаючи про забезпечення «спокою» донорів. Стосовно донорів у мене розвинулось чуття. Я знаю, коли мені слід бути поруч і їх заспокоювати, а коли – залишити на самоті; коли слід слухати їхні розповіді, а коли – тільки стенути плечима і гиркнути, щоб замовкли.

Так чи інак, сама я не маю претензій. Я знайома з не менш вправними від мене опікунами, які не отримують і половини того визнання, яке випало мені. Якщо ви – один із них, я цілком розумію ваше обурення: щодо моєї орендованої кімнати, машини, а понад усе – щодо можливості вибирати того, за ким доглядатиму. А ще я випускниця Гейлшема – і цього часом уже достатньо, щоб викликати чийось злість. Мовляв, Кеті Г. має право вибирати і завжди вибирає таких, як сама: людей із Гейлшема чи з інших привілейованих закладів. Не дивно, що в неї така добра характеристика. Мені доводилось чути таке досить часто, тож я не сумніваюсь, що і вам також доводилось, і, можливо, якась частина правди в цьому є. Але я не перша, кому дозволили вибирати, і сумніваюся, що остання. До того ж мені доводилось доглядати і за донорами, вихованими в інших установах. Пам'ятайте, що на той час, коли я завершу свою діяльність, я працюватиму цілих дванадцять років, а вибирати мені дозволили тільки впродовж останніх шести.

І чому б не повинні були дозволяти? Опікуни – не машини. Ти стараєшся, докладаєш усіх зусиль заради кожного донора, але врешті-решт почуваєшся виснаженим. Ти ж не володієш необмеженими запасами терпіння й енергії. Тому, отримавши шанс вибирати, ти, звісно, вибираєш когось близького. Це природно. Мені не вдалось би так довго протриматись при обов'язках, якби я щомиті не співпереживала разом зі своїми донорами. І в кожному разі – якби я не вибирала сама, то як би після стількох років мені вдалося знову зблизитися з Рут і Томмі?

Проте останнім часом, звісно, знайомих мені донорів залишається дедалі менше, тому на практиці вибираю я не так уже й часто. Як я вже сказала, працювати набагато складніше, коли не маєш глибшого зв'язку з підопічним, і хоча мені не вистачатиме моїх обов'язків опікунки, завершити діяльність наприкінці цього року – цілком виправдано.

Так випадково склалось, що Рут була всього лише третьою або четвертою доноркою, яку мені випало обирати. До неї вже прикріпили опікуна – пам'ятаю, це добряче витріпало мені нерви. Але врешті вдалося все залагодити, і щойно я знову побачила її, у реабілітаційному центрі Давера, всі наші розбіжності – які так і не розмилися повністю – не видавались уже такими важливими, як решта обставин: наприклад, той факт, що ми разом виростили в Гейлшемі, або що ми знали і пам'ятали речі, нікому іншому не відомі. Мабуть, відтоді я почала шукати серед донорів людей із минулого, а коли могла – відбирати випускників Гейлшема.

Протягом усіх цих років траплялись такі миті, коли я намагалась забути про Гейлшем, коли повторювала собі, що не слід так часто озиратись назад. Але зрештою настала мить, коли я просто перестала пручатись. Це було пов'язано з одним із моїх підопічних – на третьому році опікунства; точніше – з його реакцією на моє повідомлення, що я виховувалась у Гейлшемі. Він щойно пережив третю виїмку, не надто вдалу, тож відчував, що не впорається. Він ледве дихав, але раптом поглянув на мене і мовив:

– Гейлшем. Мабуть, то була прекрасна місцина.

Наступного ранку, коли я намагалась відволікати його розмовами і поцікавилась, де саме він виростав, донор назвав якийсь заклад у Дорсеті, а на його вкритому плямами обличчі з'явилась нова болісна міна. Тоді я і усвідомила, як йому прикро це пригадувати. Натомість він бажав почути про Гейлшем.

Тож протягом наступних п'яти чи шести днів я ділилась із ним усім, що могло його зацікавити. Він лежав, цілковито поглинутий розповіддю, і ніжно усміхався. Розпитував про речі важливі і неважливі. Про наших вихователів, про те, як кожен із нас тримав під ліжком скриньку з колекцією, про футбол, про стукачів, про стежку, яка оперізувала основну будівлю, всі потаємні закутки і щілини, про ставок із качками, про їжу, про те, який вид відкривався

туманного ранку на поля з класу мистецтва. Іноді він просив розповідати те саме знову і знову. Так, ніби досі не чув, просив знову описувати те, що я вже описувала вчора. «А у вас був спортивний павільйон?» «А хто з вихователів був вашим улюбленцем?» Спершу я думала – це дія ліків, але потім усвідомила, що свідомість у нього достатньо ясна. Він хотів не просто слухати про Гейлшем, а запам'ятати Гейлшем – ніби то було його власне дитинство. Він знав, що його шлях от-от завершиться, і тому робив це – просив мене описувати різні речі, щоб вони могли ввібратись, щоб, може, протягом тих безсонних ночей, наповнених ліками, болем і виснаженням, розмивалась межа між моїми і його спогадами. Отоді я вперше і зрозуміла, по-справжньому зрозуміла, як нам пощастило – Томмі, Рут, мені і всім іншим.

Подорожуючи сільською місцевістю, я досі звертаю увагу на речі, що нагадують мені про Гейлшем. Можу проминати вкрите імлою поле чи, спускаючись схилом у долину, побачити вдалині частину великого будинку або ряд тополь на пагорбі, розташованих по-особливому – і думаю: «Мабуть, це тут! Я знайшла його! Це таки справді Гейлшем!» Далі до мене доходить, що це неможливо, і я продовжую їхати, а мої думки кудись відлітають. От, зокрема, коли трапляються павільйони. Я помічаю їх по всій країні, їх зводять на краю футбольних полів – невеликі збірні будівлі білого кольору з рядом вікон, розташованих неприродно високо, майже заправлених під карниз. Мені здається, їх багато будували у п'ятдесяті та шістдесяті – і наш звели десь тоді. Якщо мені доводиться проминати такий, я не відводжу від нього погляду, поки це можливо, і одного дня розіб'ю таку машину, але це мене не зупиняє. Недавно я проїздила порожньою місцевістю у Ворсетерширі і побачила павільйон біля крикетного поля – точнісінько як наш, у Гейлшемі, і я навіть розвернула машину і повернулась, щоб поглянути вдруге.